Materiallar to'plami · Conference Proceedings
"ZAMONAVIY TADQIQOTLAR VA BARQAROR RIVOJLANISH" respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi
04 August 2026
UDK 37
PEDAGOGIKA

XORIJIY TILLARNI O‘QITISHDA MOBIL QURILMALAR YORDAMIDA TIL O‘RGANISH (MALL) TEXNOLOGIYASINING PEDAGOGIK IMKONIYATLARI

Yorqinoy Maxmudaliyevna Nazarmatova*
Farg ‘ona davlat universiteti
✉ yorqinoy479@gmail.com

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada mobil qurilmalar yordamida til o‘rganish (Mobile-Assisted Language Learning – MALL) yondashuvining zamonaviy xorijiy til ta’limidagi o‘rni tahlil qilinadi. MALLning nazariy asoslari, CALL texnologiyasidan farqli jihatlari, o‘quvchilarning kommunikativ kompetensiyasini rivojlantirishdagi imkoniyatlari hamda amaliy qo‘llanilishi yoritiladi. Shuningdek, mobil ilovalarning afzalliklari, ularni qo‘llashda uchraydigan muammolar va ularni bartaraf etish yo‘llari tahlil qilinadi.

Kalit so‘zlar

MALL, CALL, mobil ilovalar, xorijiy til ta’limi, kommunikativ kompetensiya, raqamli ta’lim.

DOI: 10.5281/zenodo.21743901

Kirish

Raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanishi ta'lim tizimida innovatsion yondashuvlarning keng qo‘llanilishiga zamin yaratdi. Ayniqsa, mobil qurilmalarning ommalashuvi xorijiy tillarni o‘qitish metodikasiga sezilarli ta'sir ko‘rsatib, mobil qurilmalar yordamida til o‘rganish (Mobile-Assisted Language Learning – MALL) konsepsiyasining rivojlanishiga xizmat qildi. MALL o‘quvchilarga istalgan vaqt va istalgan joyda ta'lim olish imkonini berishi, mustaqil ta'limni qo‘llab-quvvatlashi hamda interaktiv o‘quv muhitini yaratishi bilan zamonaviy til ta'limining muhim tarkibiy qismiga aylandi.

Shu bilan birga, mobil texnologiyalarning keng qo‘llanilishiga qaramay, ulardan xorijiy tillarni o‘qitishda metodik jihatdan samarali foydalanish masalalari hamon dolzarbligicha qolmoqda. Ayniqsa, mobil ilovalarning til kompetensiyalarini rivojlantirishdagi imkoniyatlari, o‘quvchilarning motivatsiyasiga ta'siri hamda o‘quv jarayonini individuallashtirishdagi o‘rni chuqur tahlil etishni talab qiladi.

Ushbu maqolaning maqsadi mobil qurilmalar yordamida til o‘rganish texnologiyasining nazariy asoslarini tahlil qilish, uning xorijiy tillarni o‘qitishdagi pedagogik imkoniyatlari, afzalliklari va mavjud muammolarini yoritishdan iborat.

MALL kompyuter yordamida til o‘rganish (Computer-Assisted Language Learning – CALL) konsepsiyasining zamonaviy rivojlangan yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi. CALL asosan kompyuterlar orqali tashkil etiladigan o‘quv faoliyatiga asoslangan bo‘lsa, MALL mobil qurilmalarning portativligi, doimiy internetga ulanish imkoniyati hamda real vaqt rejimida muloqotni qo‘llab-quvvatlashi bilan ajralib turadi. Aynan ushbu xususiyatlar MALLni o‘quvchi markazlashgan, moslashuvchan va uzluksiz ta'lim muhitini yaratishda samarali pedagogik vositaga aylantiradi.

MALLning nazariy asoslari va xorijiy tillarni o‘qitishdagi imkoniyatlari

MALL (Mobile-Assisted Language Learning) mobil qurilmalar yordamida til o‘rganishni tashkil etishga qaratilgan zamonaviy pedagogik yondashuv bo‘lib, smartfon, planshet va boshqa ko‘chma qurilmalar

orqali ta'lim resurslaridan uzluksiz foydalanishni ta'minlaydi. Ushbu yondashuv o‘quvchilarga vaqt va makondan qat'i nazar o‘quv materiallaridan foydalanish, mustaqil ta'lim olish hamda o‘z bilim va ko‘nikmalarini individual sur'atda rivojlantirish imkonini beradi. Zamonaviy mobil texnologiyalarning rivojlanishi, yuqori tezlikdagi internet tarmoqlari va sun'iy intellekt elementlariga ega ta'lim ilovalarining paydo bo‘lishi MALLning samaradorligini yanada oshirmoqda.

MALL xorijiy tillarni o‘qitishda lug‘at boyligini kengaytirish, grammatik ko‘nikmalarni mustahkamlash, talaffuzni takomillashtirish hamda tinglab tushunish, o‘qish, yozish va gapirish ko‘nikmalarini kompleks rivojlantirish imkonini beradi. Mobil ilovalar orqali o‘quvchilar qisqa interaktiv mashqlarni bajarishi, audio va videomateriallar bilan ishlashi, tezkor qayta aloqa olishi hamda o‘z o‘quv natijalarini muntazam nazorat qilishi mumkin. Bunday imkoniyatlar o‘quvchilarning darsdagi faolligini oshiradi va ularning o‘zlashtirish jarayonini individuallashtirishga xizmat qiladi.

Bugungi kunda **Duolingo, Quizlet, Memrise, Busuu, HelloTalk, Tandem, Elsa Speak** va **SpeakPal** kabi mobil ilovalar xorijiy tillarni o‘qitishda keng qo‘llanilmoqda. Mazkur ilovalar sun'iy intellekt, geymifikatsiya, adaptiv ta'lim hamda real vaqt rejimidagi muloqot elementlarini o‘zida mujassamlashtirgani sababli o‘quvchilarning motivatsiyasini oshirish bilan birga ularning til ko‘nikmalarini izchil rivojlantirishga xizmat qiladi.

MALLning muhim afzalliklaridan biri uning o‘quvchilar kommunikativ kompetensiyasini rivojlantirishdagi imkoniyatlaridir. Mobil ilovalar yordamida foydalanuvchilar autentik audio va video materiallardan foydalanadi, dialoglarda ishtirok etadi, virtual suhbatdoshlar bilan muloqot qiladi hamda turli kommunikativ vaziyatlarni modellashtirish imkoniyatiga ega bo‘ladi. Natijada o‘quvchilar til birliklarini nafaqat nazariy jihatdan, balki real kommunikativ vaziyatlarda ham qo‘llash tajribasiga ega bo‘ladilar.

Shuningdek, zamonaviy mobil platformalar turli mamlakat vakillari bilan bevosita muloqot qilish imkoniyatini yaratishi orqali madaniyatlararo kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishga ham xizmat qiladi. Turli madaniyat vakillari bilan onlayn muloqot jarayonida o‘quvchilar nafaqat til birliklarini, balki madaniy qadriyatlar, nutq etiketi, ijtimoiy me'yorlar va muloqot strategiyalarini ham o‘zlashtiradilar. Shu jihatdan MALL xorijiy til ta'limida nafaqat lingvistik, balki madaniyatlararo kompetensiyani rivojlantiruvchi samarali pedagogik vosita sifatida ham e'tirof etilmoqda.

MALLning samaradorligi mobil messenjerlar va ijtimoiy platformalar yordamida ham ortib bormoqda. Telegram, WhatsApp va boshqa raqamli platformalar orqali o‘qituvchi hamda o‘quvchilar o‘rtasida tezkor muloqot yo‘lga qo‘yiladi, o‘quv materiallari almashiladi, guruhli loyihalar tashkil etiladi hamda mustaqil ta'lim faoliyati monitoring qilinadi. Natijada mobil texnologiyalar an'anaviy auditoriya mashg‘ulotlarini to‘ldiruvchi va uzluksiz ta'limni qo‘llab-quvvatlovchi muhim pedagogik vositaga aylanmoqda.

MALLni qo‘llashdagi muammolar va ularni bartaraf etish yo‘llari

MALL texnologiyasining xorijiy tillarni o‘qitishdagi imkoniyatlari keng bo‘lishiga qaramay, uning samaradorligiga salbiy ta'sir ko‘rsatadigan ayrim omillar ham mavjud. Ulardan biri raqamli tenglik muammosi bo‘lib, barcha o‘quvchilarning zamonaviy mobil qurilmalar hamda barqaror internet tarmog‘idan bir xil foydalanish imkoniyatiga ega emasligi ta'lim sifati va natijalarida tafovutlarni yuzaga keltirishi mumkin.

Yana bir muhim omil mobil qurilmalardan uzoq muddat foydalanish natijasida yuzaga keladigan sog‘liq bilan bog‘liq muammolardir. Ekran vaqtining ortishi ko‘zning charchashi, diqqatning pasayishi va o‘quvchilarning o‘quv faoliyatiga salbiy ta'sir ko‘rsatishi mumkin. Shuningdek, internet tezligi, qurilma xotirasi, batareya quvvati va dasturiy ta'minot bilan bog‘liq texnik cheklovlar ham MALLning samaradorligini pasaytiruvchi omillar hisoblanadi.

Bundan tashqari, internetdagi barcha ta'lim resurslarining ilmiy va metodik jihatdan ishonchli emasligi o‘quvchilarni noto‘g‘ri yoki sifatsiz axborotdan foydalanish xavfi bilan yuzlashtiradi. Shu sababli mobil ilovalarni tanlashda ularning pedagogik asoslanganligi, ilmiy ishonchliligi va o‘quv maqsadlariga mosligi alohida e'tiborga olinishi zarur.

Mazkur muammolarni bartaraf etish uchun ta'lim muassasalarida raqamli infratuzilmani takomillashtirish, sifatli internet tarmog‘ini ta'minlash, mobil ta'lim platformalarini tanlashda ilmiy mezonlarga amal qilish hamda o‘quvchilarning raqamli va axborot savodxonligini rivojlantirish muhim ahamiyat kasb etadi.

Shuningdek, mobil ta'limni an'anaviy auditoriya mashg‘ulotlari bilan uyg‘unlashtirish MALLning pedagogik samaradorligini yanada oshirishga xizmat qiladi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, mobil qurilmalar yordamida til o‘rganish (MALL) zamonaviy xorijiy til ta'limining istiqbolli yo‘nalishlaridan biri bo‘lib, o‘quvchilarning mustaqil ta'lim olish ko‘nikmalarini rivojlantirish, motivatsiyasini oshirish hamda tilning barcha nutq faoliyati turlarini kompleks shakllantirishda muhim pedagogik vosita hisoblanadi. MALL o‘quvchilarga autentik ta'lim resurslaridan foydalanish, real muloqot vaziyatlarida ishtirok etish hamda kommunikativ kompetensiyasini rivojlantirish uchun qulay imkoniyat yaratadi.

Bundan tashqari, zamonaviy mobil ilovalar turli mamlakat vakillari bilan muloqot qilish imkonini yaratishi orqali o‘quvchilarning madaniyatlararo kommunikativ kompetensiyasini rivojlantirishga ham xizmat qiladi. Shu sababli MALL nafaqat til ko‘nikmalarini shakllantirish, balki global raqamli ta'lim muhitida samarali faoliyat yurita oladigan raqobatbardosh mutaxassislarni tayyorlashning muhim vositalaridan biri sifatida e'tirof etilishi mumkin.

Kelgusida MALL texnologiyalarini sun'iy intellekt, adaptiv ta'lim tizimlari va xalqaro onlayn hamkorlik platformalari bilan integratsiyalash xorijiy tillarni o‘qitish samaradorligini yanada oshirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Crompton, H., & Burke, D. (2023). Mobile Learning and Language Education: A Systematic Review of Recent Research. *Computers & Education Open*, 4.
2. Kukulska-Hulme, A. (2020). *Mobile Assisted Language Learning*. In C. A. Chapelle (Ed.), *The Concise Encyclopedia of Applied Linguistics*. Wiley-Blackwell.
3. Sharples, M. (2019). *Practical Pedagogy: 40 New Ways to Teach and Learn*. Routledge.
4. Traxler, J. (2018). Learning with Mobiles in Developing Countries. *International Journal of Mobile and Blended Learning*, 10(4), 1–15.
5. Viberg, O., & Grönlund, Å. (2021). Understanding Students' Learning Practices Using Mobile Technologies. *Education and Information Technologies*, 26(3), 2895–2914.
6. UNESCO. (2023). *Global Education Monitoring Report: Technology in Education*. Paris: UNESCO.
7. Zhang, H., & Pérez-Paredes, P. (2022). Mobile-Assisted Language Learning: Current Trends and Future Directions. *Language Learning & Technology*, 26(2), 1–18.
8. Stockwell, G. (2022). *Mobile Assisted Language Learning: Concepts, Contexts and Challenges*. Cambridge University Press.
9. Sugiarto, S. (2024, November). Revolutionizing ELT by Exploring Mobile-Assisted Language Learning Tools and Strategies for Digital Literacy. In Proceeding International Conference on Education (pp. 291-300).